150. rocznica śmierci Stefana Bobrowskiego, przywódcy powstania styczniowego.



Wystawa w Muzeum Ziemi Rawickiej.

7-28.02.2013. Wernisaż: 7.02.2013, godz. 11:00

www.muzeum.rawicz.pl

MUZEUM ZIEMI RAWICKIEJ



Warszawa na przełomie lat 50. i 60. XIX wieku. U góry: Rynek Staromiejski, u dołu: na wystawie wyrobów przemysłowych.



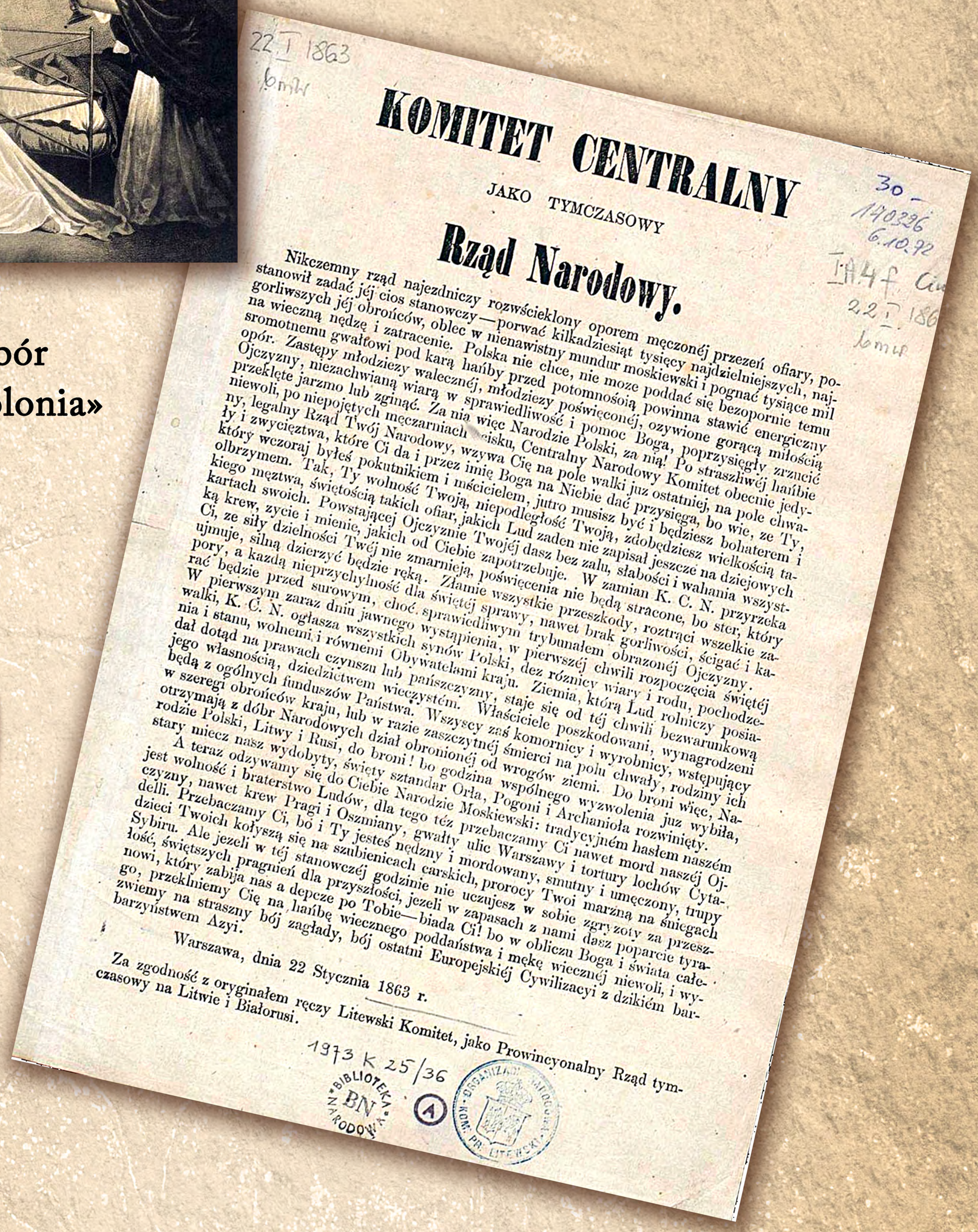
W 1860 roku rozpoczął się trzyletni okres manifestacji patriotycznych. U góry: pogrzeb 5. poległych w czasie manifestacji lutowej 1861 r., w rocznicę bitwy pod Grochowem. U dołu z lewej: zawiadomienie o jednej z licznych manifestacji, pierścionek i broszka w powiększeniu - przykład popularnej wówczas biżuterii.



Artur Grottger «Pobór w nocy» z cyklu «Polonia»



Herb powstańczy



22 I 1863
komw

KOMITET CENTRALNY

JAKO TYMCZASOWY

Rząd Narodowy.

Nikczemny rząd najezdniczy rozwścieklony oporem męczonéj przezeń ofiary, postanowił zadać jéj cios stanowczy—porwać kilkadziesiąt tysięcy najdzielniejszych, najgorliwszych jéj obrońców, oblec w nienawistny mundur moskiewski i pognać tysiące mil na wieczną nędzę i zatracenie. Polska nie chce, nie może poddać się bezopornie temu sromotnemu gwałtowi pod karą hańby przed potomnością powinna stawić energiczny opór. Zastępy młodzieży walecznéj, młodzieży poświęconéj, ozywione gorącą miłością Ojczyzny, niezachwianą wiarą w sprawiedliwość i pomoc Boga, poprzysięgły zrzucić przeklęte jarzmo lub zginąć. Za nią więc Narodzie Polski, za nią! Po straszliwéj hańbie niewoli, po niepojętych męczarniach ucisku, Centralny Narodowy Komitet obecnie jedyny, legalny Rząd Twój Narodowy, wzywa Cię na pole walki juz ostatniej, na pole chwały i zwycięztwa, które Ci da i przez imię Boga na Niebie dać przysięga, bo wie, ze Ty, który wczoraj byłeś pokutnikiem i mścicielem, jutro musisz być i będziesz bohaterem i olbrzymem. Tak, Ty wolność Twoją, niepodległość Twoją, zdobędziesz wielkością takiego męztwa, świętością takich ofiar, jakich Lud zaden nie zapisał jeszcze na dziejowych kartach swoich. Powstającej Ojczyznie Twojéj dasz bez zalu, słabości i wahania wszystką krew, zycie i mienie, jakich od Ciebie zapotrzebuje. W zamian K. C. N. przyrzeka Ci, ze siły dzielności Twéj nie zmarnieją, poświęcenia nie będą stracone, bo ster, który ujmuje, silną dzierzyć będzie ręką. Złamie wszystkie przeszkody, roztrąci wszelkie zapory, a kazdą nieprzychylność dla świętéj sprawy, nawet brak gorliwości, ścigać i karać będzie przed surowym, choć sprawiedliwym trybunałem obrazonéj Ojczyzny.

W pierwszym zaraz dniu jawnego wystąpienia, w pierwszéj chwili rozpoczęcia świętéj walki, K. C. N. ogłasza wszystkich synów Polski, dez różnicy wiary i rodu, pochodzenia i stanu, wolnemi i równemi Obywatelami kraju. Ziemia, którą Lud rolniczy posiadał dotąd na prawach czynszu lub pańszczyzny, staje się od téj chwili bezwarunkową jego własnością, dziedzictwem wieczystém. Właściciele poszkodowani, wynagrodzeni będą z ogólnych funduszów Państwa. Wszyscy zaś komornicy i wyrobnicy, wstępujący w szeregi obrońców kraju, lub w razie zaszczytnéj śmierci na polu chwały, rodziny ich otrzymają z dóbr Narodowych dział obronionéj od wrogów ziemi. Do broni więc, Narodzie Polski, Litwy i Rusi, do broni! bo godzina wspólnego wyzwolenia juz wybiła, stary miecz nasz wydobyty, święty sztandar Orła, Pogoni i Archanioła rozwinięty.

A teraz odzywamy się do Ciebie Narodzie Moskiewski: tradycyjném hasłem naszém jest wolność i braterstwo Ludów, dla tego téz przebaczamy Ci nawet mord naszéj Ojczyzny, nawet krew Pragi i Oszmiany, gwałty ulic Warszawy i tortury lochów Cytadelli. Przebaczamy Ci, bo i Ty jesteś nędzny i mordowany, smutny i umęczony, trupy dzieci Twoich kołyszą się na szubienicach carskich, prorocy Twoi marzną na śniegach Sybiru. Ale jezeli w téj stanowczéj godzinie nie uczujesz w sobie zgryzoty za przeszłość, świętszych pragnień dla przyszłości, jezeli w zapasach z nami dasz poparcie tyranowi, który zabija nas a depcze po Tobie—biada Ci! bo w obliczu Boga i świata całego, przeklniemy Cię na hańbę wiecznego poddaństwa i mękę wiecznéj niewoli, i wyzwiemy na straszny bój zagłady, bój ostatni Europejskiéj Cywilizacyi z dzikiém barbarzyństwem Azyi.

Warszawa, dnia 22 Stycznia 1863 r.

Za zgodność z oryginałem ręczy Litewski Komitet, jako Prowincyonalny Rząd tymczasowy na Litwie i Białorusi.

30 - 140326 6.10.72
I.14f
22 I 1863
komw

1973 K 25/36
BIBLIOTEKA NARODOWA BN

W Warszawie ukształtowały się dwa obozy polityczne: «białych» - konserwatystów, którzy głosili hasło niepodległości, ale niechętnie odnosili się do idei powstania - i «czerwonych» - radykalnych demokratów, przygotowujących powstanie narodowe połączone z reformami chłopskimi. Ogłoszenie branki do wojska carskiego przyspieszyło decyzję o wybuchu powstania. W nocy z 22 na 23 stycznia 1863 roku «czerwoni» rzucili hasło do zbrojnego wystąpienia. Centralny Komitet Narodowy, przekształcony w Tymczasowy Rząd Narodowy, wydał powstańczy manifest.



Artur Grottger «Bitwa»
z cyklu «Polonia»



Ludwik Mierosławski



Stefan Bobrowski



SCENA Z POTYCZKI POD WĘGROWEM, 3 LUTEGO.

Bitwa pod Węgrowem
3 II 1863

Przeciw 100-tysięcznej armii carskiej wystąpiło kilkanaście tysięcy zaprzysiężonych członków organizacji. W bitwach pierwszej nocy powstania wzięło udział około 6 tysięcy powstańców. W ciągu pierwszych tygodni całością operacji faktycznie kierował konspiracyjny „naczelnik miasta Warszawy" - młody Stefan Bobrowski. Pierwszym dyktatorem powstania wyznaczony został generał Ludwik Mierosławski.





Powstańcze pieczęcie



W marcu przystąpili do powstania również «biali», licząc głównie na interwencję dyplomatyczną mocarstw zachodnich. Proklamowana 11 marca 1863 roku dyktatura jednego z najwybitniejszych dowódców Mariana Langiewicza (ur. w Krotoszynie) załamała się po tygodniu. Rząd Narodowy ponownie przejął władzę, ale większość w nim mieli już «biali».

U góry: aresztowanie Langiewicza przez Austriaków, po przejściu przez jego oddział granicy. U dołu: jedna z najkrwawszych bitew powstania - pod Węgrowem. Po prawej - Marian Langiewicz.



RZĄD NARODOWY
RÓWNOŚĆ WOLNOŚĆ NIEPODLEGŁOŚĆ

Przerwanie linii komunikacji i łączności armii carskiej stanowiło dla powstańców jedno z najpilniejszych zadań strategicznych.
U góry: niszczenie torów Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej. Niżej: zatrzymanie pociągu. U dołu: napad na konwój.

Brak broni i amunicji dawał się odczuć już od pierwszych dni powstania. Kosy i dubeltówki nie mogły sprostać sile ognia karabinowego regularnej armii. Nie zmieniły tego obrazu pojedyncze, zdobyczne armaty.
Na zdjęciu: kosy używane w powstaniu, karabiny, róg syg nałowy R. Rogińskiego, szable z oddz. Kurowskiego i Zygmunta Sierakowskiego, rewolwer płk. Francesco Nullo.




MAPA
BITEW i POTYCZEK 1863-1864
W
KRÓLESTWIE KONGRESOWEM
Z DATAMI STARĆ
UŁOŻYŁ
STANISŁAW ZIELIŃSKI
OBJAŚNIENIE ZNAKÓW:
• WSI.
⊙ MIASTA.
⊙ MIASTA OBWODOWE.
⊙ STOLICE WOJEWÓDZTW.
GRANICA KRÓLESTWA KONGRESOWEGO.
GRANICE WOJEWÓDZTW.
Daty bez oznaczenia roku odnoszą się do r. 1863.
PODZIAŁKA
1 : 750000
0 10 20 40 60 KM.
KOWIENSKIE
WILEŃSKIE
GRODZIEŃSKIE
MIŃSKIE
MOHILEWSKIE
MOŚCIEŃSKIE
PODLASKIE
LUBELSKIE
SANDOMIERSKIE
KRAKOWSKIE
SIEDLECKIE
PŁOCKIE
WARSZAWSKIE
Niemen
Wilia
Narew
Wisła
Bug
Warta
Prosna
Pilica
Bobrza
Nida
Nidzica
Biebrza
Tylża
Wilki
Szaki 25.IX.
Lokajcie 9.VI.
Sapierzyszki
KOWNO
Rumszyszki
Żyzmory
Kozłowa Ruda 1.IV. 21.VIII.
Pilwiszki
Czysta Ruda
Witkowyszki 30.X.
Wesołe Oko 20.VII.
Wystruć
Gabiń
MARYAMPOL
Buda 23.V.
Balwierzyszki
Punie
Bombiniki 5.VIII.
Janczyki 23.VI.
KALWARYA
Simno
Kita 20.VI.
Kartimoksle 24.VIII.
Piotrowicze 2.XI.
Stragiszki 21.
Dumbele 10.VII.
Łoździeje
Żywawoda 9.XI.
Strenkuny 24.VIII.
Szławanty
Krasnopol 26.VIII.
SUWAŁKI
SEJNY
Berźniki 25.VI.
Dzierza 7.X.
Wegoberek
Rastembork
Lec
Olesznо
Okszanka 10.IV.
Strzelcowizna 3.IX.
Mikaszówka 2.VII.
Kadyszki 1.V.
Czarny Bród 23.VI.
Gruszki 28.VIII.
Sopoćkin
AUGUSTOWO 14.IV.
Jastrzębna 19.IV.
Lipsk
GRODNO
Grajewo 12.III.64.
Rajgród
Szczuczyn 26.II.64. 15.V.
Białaszewo 31.III.
Milewo 5.V.64.
Grabowo 10.V.64.
Goniądz
Radzin 5.VII. 3.VIII.64.
Wincenta 19.IX.
Kolno
Dzierzbia 12.V.64.
Poryte 25.II.64.
Mały Płock 9.IV.64.
Jedwabno
Dobrzyjałowo 5.VI.64.
Szczytno
Orzysz
Elk
Ełk
Olecko
Wiżajny
Gołdap
Kowno
Grodno
Białystok
Łomża
Ostrołęka
Siedlce
Brześć Litewski
Kobryń
Pińsk
Mozyrz
Rzeczyca
Homel
Mohylew
Orsza
Witebsk
Dźwina
Dniepr
Berezyna
Prypeć
Grudziądz
Chełmno
Bydgoszcz
Toruń
Inowrocław
Mieszawa 7.VII.
Kruszwica
Płowki 1.VI.
Radziejew
Gniezno
Trzemeszno
Kruszwosądz 19.II.
Brześć Kujawski
Płock
Wołyń
Włocławek
Kutno
Łęczyca
Sochaczew
Warszawa
Praga 15.III.
Okopów 7.IX.
Zygmuntów 22.VII.
Stępów 25.II.
Dobrzelin 22.VIII.
Łaków Kościelny 25.VII.
Kampinos 18.IV.
Błonie
Pruszków 1.II.
Salomea 15.II.64.
Milanówek 2.VII.
Grodzisk 1.II.
Piaseczno 15.IV.
Młochów 1.XI.
Otwock 3.VII.
Karczew
Siennica
Kuflew 27.X.
Huta 3.IV.
Wielogłas
Wola Wodyńska 23.III.
Żebrak 16.III.
Drupia 10.II.
Wólka Konopczana 21.III.64.
Smolanka 10.
Międzyrzecz 6.V. 23.V.
Białka 1.IV.
Białka 1.II.
Wólka Plebańska 15.4.
Dubów 19.6.
Łukowa 23.I.
Zaslawie 2.XII.
Koderi 23.I.
Rossosz 17.II.
Mazanówka 15.V.
Sławęcyce 7.VII.
Radzyń 23.I.
Lisia Wólka 6.II.
Wohyń
Wola Osowińska 16.XII.
Kolano 18.XI.
Parczew 21.VI.
Włodawa 28.IV. 8.V. 30.V.64.
Adamki 7.III.
Luta 2.II.
Ossowa 14.XII.
Rudka 14.XI.
Majdan 30.XI.
Wielka Wola 31.III.
Mała Buda 23.I.
Rudnik 17.II.
Luboml
Włodawa
Chełm
Brzezno 22.VII.
Lubienka 13.III.64.
Uchanie 4.II.64.
Jarodło
Uściług
HRUBIESZÓW 23.I.
Wygnanice 2.III.64.
Kumów 16.II.64.
Młoduszyn 2.XI.
Rejowiec
Fajsławice 24.VIII.
Lublin
Kock 25.XII.
Łuków 23.I.
Międzyrzec
Biała 23.I.
Biała 1.II.
Wólka Plebańska 15.4.
Dubów 19.6.
Łomazy
Janów 23.I.
Siemiatycze
Wysokie Litewskie
Korczew 10.III.
Samaki 28.
Niemirów
Raczyny 19.X.
Mordy 9.II.64.
Łosice 23.I.
Chołopcze 4.II.
Konstantynów 2.
Mokobody 3.II.
Stanisławów
Międzylesie 20.II.
Czerwonka 20.I.
Grzeszki 22.II.
Mingosy 3.IV.
Mienia 4.XI.
Okuniew 10.IV. 20.IV.
Michałów
Mińsk 14.V.
Wola 14.V.
Włochy 8.VII.
Mińsk 25.I.64.
Miedzeszyn Wazownia 21.II.
Ruda 25.V.
Glinianka 3.III.
Siennica
Otwock 3.VII.
Jeziorna 25.VIII.64. 23.I.
Żelazna 25.VIII.64.
Dzięcinów 18.III.
Tarczyn
Góra 27.I. 29.II.
Czarnuta 20.
Zambrzyków 18.II.
Garwolin 19.II. (21.III.64.)
Kobyła Wola 24.III.
Osieck
Parysów
Stoczek 25.II.
Różana 24.II. 23.V.
Grzęzówka 23.IX.
Kłostówka 10.V.
Oziemkówka 13.III. 1.I.64.
Osiny 15.II.
Stanin 14.III.
Finkówka 8.XI.
Myślów 1.V.
Krzywda 27.III.
Wola Okrzej 26.VIII. 9.VIII.
Okrzeja
Serokomla
Łaskarzew 28.I.
Cisownik 2.IV.64.
Przyłęk 6.X.
Korytnica 10.VI.
Ryki
Ulęże 6.IV.64.
Zabianka 11.X.
Wieprz 25.III.
Kupa 2.IV.64.
Dęblin
Puławy
Kurów 21.I.
Markuszów
Przyjaźniewice 19.III.
Kazimierz 23.I. 6.II.
Wygoda 23.I.64.
Tęczna 20.II.
Puchaczów 28.II.
Majdan 30.XI.
Cyców 14.II.
Malinowa 20.II.
Łubki 14.I.64.
Kierz 13.I.64.
Łańcuchów 18.XI.
Korbutowa Wola 10.XII.
Olchowiec 10.III.64.
Siedliszcze 2.XII.
Chojna 10.III.64.
Majdan 7.III.64.
Żulin 25.I. 27.I.64.
Rejowiec
Fajsławice 24.VIII.
Sobieszczany 27.VI.
Bychawa
Urzędów
Rudnik 25.I.64.
Józefów
Robi 28.IV.
Chruslina 30.V. 4.VI.
Łubnice 17.I.64.
Tarłów
Michałów 26.IV.
Brody 2.XI.
Radkowice 19.I.64. 25.II.
Janik 6.XII.
Limierzec 3.
Jeziorki 4.V.
Sucha Wola 7.II.64.
Rachów 28.IV.64.
Annopol 12.VI.
Salomin 6.X.
Polichno 18.VII.
Turobin
Batorz 6.IX.
Irena 23.VIII.
Modliborzyce
Goraj 28.X.
Janów 23.I. 5.III.64.
Zakrzówek 23.I.64.
Zakrzew 30.IX.
Krasnik 21.I.
Stawce 25.I.64.
Tarnawka 19.XI.
Żółkiewka 2.X.
Wierzbica 22.I.64.
Tarnogóra 22.IV.64.
Wielkopole 3.II.64.
KRASNYSTAW 2.VIII.
Stary Zamość 13.I.64.
Sitaniec 16.IV.64.
ZAMOŚĆ 7.V.64.
Szczebrzeszyn 30.I.
Zwierzyniec 8.II.
Panasówka 3.IX.
Krasnobród 8.II.64.
Tuczapy
Tyszowce 18.V.
Mołożów 25.X.
Dołhobyczów 3.I.64.
Turkowice 18.V.
Stara Wieś 18.I.64.
Tomaszów 5.II.
Szczebrzeszyn
Zamość
Bełżec
Rawa
Mława
Prasnysz
Ciechanów
Płock
Sierpc
Lipno 3.VIII.
Kozłotek 16.IV.
Żurawino 17.IX.
Kosemin 18.IV.
Unieck 28.I.
Rydzewo 8.II. 8.IX.
Mieszki 22.VII.
Nietrzeba 22.IV.
Szczutowo 9.VII.
Skrwilno 25.II.
Chromaków 10.VIII.
Ziembek 15.II.
Kołaki 25.IV.
Podoś 8.II.
Radzimowice 17.VIII.
Radzanów 21.III. 17.VII.
Rzegnowo 24.VIII.
Drążdżewo 12.III. 27.VI. 63. 29.VI.
Osówka 14.X.
Kuczbork 6.VII. 12.VII.
Żuromin 8.II.
Rypin 4.II.
Borzymin 21.V.
Kołowy 4.VI.
Rozwozin 3.VI.
Działdowo
Szemplino 3.IV.64.
Chorzele 3.II.
Żelazna 6.IV.
Oborzyska 18.VIII.
Cierpięty 17.VIII.
Gąsorze 14.IV.64.
Wizna
Łapinożek 22.III.
Zielun 20.II.
Gałomin 10.X.
Osowo 31.VII.
Kapusnik 5.IV.
Dębsk 15.II.
Wiaty 29.VII.
Nasielsk
Kołata 16.I.64.
Wielgie
Dąbie 6.II.
Cyk 21.II.
Myszyniec 9.III.
Tyczek 16.IV.
Lemany 10.XI.
Rozogi
Szczytno
Kuzie 15.IV.64.
Jednaboo
Miastkowo 15.VII.
Stełmachy 23.I.
Mężenin 25.I.
Lipno Stare 28.V.
Brzeźnica 7.VII.
Zambrów
Sanie 3.VI.
Sokoły 23.I.
Jabłonka 23.I.
Księżopole 12.X.
Szygi 16.VII.
Różan 24.IV. 22.VIII.
Wąsowo 13.VI.
Stok 5.V.
Średnica 23.VI. 30.IX.
Wysokie Mazowieckie
Ostrów
Wiśniew 4.VIII.
Czyżewo 27.I.
Kietlanka 15.V.
Brańsk
Bielsk
Porozów
Przetycz 28.II.
Łaczka
Naguszew 3.VI. 26.V.
Rząśnik 14.VII.
Brok 8.III.64.
Markinia 23.I. 17.V.
Czechanowiec
Boćki
Pruzany
Wąsosz 9.V.64.
Szarłat 9.V.64.
Karniew
Magnuszewo 12.VIII.
Czarnostowo 3.II.
Chrzanowo 29.II. 8.III.
Łukowe 20.II.
Maków 2.II.
Raciąż
Drobin 12.VIII.
Rybitwy 16.IX.
Drozdowo 20.VIII.
Bielsk
Gołębie 22.I.
Płońsk 24.I.
Ciołkowo 22.I.
Wyszków 16.III.
Pułtusk 17.V. 25.V.
Porządzie 15.V.I.
Pomiechówek
Nowy Dwór
Modlin
Zakroczym
Serock
Popowo 22.VI.
Jeżyska 8.III.
Tłuszczyk 12.III.
Gwiździały 6.III.
Łochów 27.
Ładów 15.VII. 27.II.
Zegrze 26.V.
Radzymin 30.VII.
Sulejów 4.VI.
Nieporęt 16.II.
Wołomin
Ząbki
Praga
Targówek
Jabłonna
Legionowo
Nowy Dwór
Modlin
Zakroczym
Pułtusk
Serock
Wyszogród 2.VI.
Słomino 28.I.
Strzemeszna 2.II.
Gostynin 28.I.
Kunki 15.V.
Gombin 26.I.
Szczawin Kościelny 19.V.
Życk 13.V.I.
Łanięta 27.9
Wola Trębska 2.XI.
Trepki 3.VII.
Kowal 15.IV
Ciechomice 20.II.
Chojenki 7.II.
Gąsno 12.III.
Lutoborz 22.XI.
Mokłoka 16.X.
Szewo 22.VI.
Pasieka 20.IX.
Izbica 9.VI.
Rzeżewo 15.III.
Ciechocinek
Nieszawa
Kowalewo
Lubień Kujawski
Kłodawa
Krośniewice
Kutno 2.VII. 18.VII.
Łęczyca
Bartłogi 28.VI.
Batków 8.XII
Ktery 9.VII
Kurdwanów 28.II.64.
Bolimów
Ruda 1.XI.
Bolimowskie Budy 7.II.
Przypki 3.III.
Tarczyn
Skierniewice
Strykowa Wola 29.VIII.
Pękoszewska Wola 29.VIII.
Osuchów 6.VIII.
Grójec 23.I. 16.II.64.
Jedlińsko
Przytyk 17.III.64.
Radom 5.I.
Kosciuszkowo 27.V.
Zwoleń 8.II.64.
Skaryszew 2.IV.
Orońsk 17.IV.64.
Wierzbica
Borów 20.II.64.
Raków 23.III.64.
Stefanów 22.IV.
Gołdzików 30.VI.
Przysucha 27.IV. 13.VI. 8.VII.
Gołdzików
Kowala Stepocina 21.VIII.
Gielniow 22.IV.
Rusinów 8.VI.
Strzyżowa 26.I.
Strzyżowa 28.VII.
Lubochnia 6.II.
Studzianna 10.II.
Ulów 16.V.
Ossa 10.VII.
Wir 23.VIII.
Przytyk 17.III.64.
Jedlnia 23.I. 20.IV.
Sieciechów
Klikawa 26.VIII.
Kurów
Markuszów
Kazimierz
Puławy
Nałęczów
Lubartów 23.I. 31.III.
Lublin
Kock
Łuków
Międzyrzec
Biała
Włodawa
Chełm
Brzezno
Lubienka
Uchanie
Jarodło
Uściług
Hrubieszów
Wygnanice
Kumów
Młoduszyn
Rejowiec
Fajsławice
Zamość
Bełżec
Rawa
Mława
Prasnysz
Ciechanów
Płock
Sierpc
Lipno
Kozłotek
Żurawino
Kosemin
Unieck
Rydzewo
Mieszki
Nietrzeba
Szczutowo
Skrwilno
Chromaków
Ziembek
Kołaki
Podoś
Radzimowice
Radzanów
Rzegnowo
Drążdżewo
Osówka
Kuczbork
Żuromin
Rypin
Borzymin
Kołowy
Rozwozin
Działdowo
Szemplino
Chorzele
Żelazna
Oborzyska
Cierpięty
Gąsorze
Wizna
Łapinożek
Zielun
Gałomin
Osowo
Kapusnik
Dębsk
Żiwy
Nasielsk
Kołata
Dąbie
Cyk
Myszyniec
Tyczek
Rozogi
Szczytno
Kuzie
Jednaboo
Miastkowo
Stełmachy
Mężenin
Lipno Stare
Brzeźnica
Zambrów
Sanie
Sokoły
Jabłonka
Księżopole
Szygi
Różan
Wąsosz
Stok
Średnica
Wysokie Mazowieckie
Ostrów
Wiśniew
Czyżewo
Kietlanka
Brańsk
Bielsk
Porozów
Przetycz
Łaczka
Naguszew
Rząśnik
Brok
Markinia
Czechanowiec
Boćki
Pruzany
Wąsosz
Szarłat
Karniew
Magnuszewo
Czarnostowo
Chrzanowo
Łukowe
Maków
Raciąż
Drobin
Rybitwy
Drozdowo
Bielsk
Gołębie
Płońsk
Ciołkowo
Wyszków
Pułtusk
Porządzie
Popowo
Tłuszczyk
Gwiździały
Łochów
Ładów
Zegrze
Nieporęt
Sulejów
Jeżyska
Serock
Zakroczym
Modlin
Nowy Dwór
Legionowo
Zakroczym
Pułtusk
Serock
Wyszogród
Słomino
Strzemeszna
Gostynin
Kunki
Gombin
Szczawin Kościelny
Życk
Łanięta
Wola Trębska
Trepki
Kowal
Ciechomice
Chojenki
Gąsno
Lutoborz
Mokłoka
Szewo
Pasieka
Izbica
Rzeżewo
Ciechocinek
Nieszawa
Kowalewo
Lubień Kujawski
Kłodawa
Krośniewice
Kutno
Łęczyca
Bartłogi
Batków
Ktery
Kurdwanów
Bolimów
Ruda
Bolimowskie Budy
Przypki
Tarczyn
Skierniewice
Strykowa Wola
Pękoszewska Wola
Osuchów
Grójec
Jedlińsko
Przytyk
Radom
Kosciuszkowo
Zwoleń
Skaryszew
Orońsk
Wierzbica
Borów
Raków
Stefanów
Gołdzików
Przysucha
Kowala Stepocina
Gielniow
Rusinów
Strzyżowa
Lubochnia
Studzianna
Ulów
Ossa
Wir
Przytyk
Jedlnia
Sieciechów
Klikawa
Kurów
Markuszów
Kazimierz
Puławy
Nałęczów
Lubartów

Proklamując powstanie Rząd Narodowy ogłosił 22.01.1863 r. uwłaszczenie chłopów, nadając im ziemię dotychczas użytkowaną i obiecując nadać po 3 morgi bezrolnym uczestnikom powstania. Była to najdonioślejsza reforma władz powstańczych, z którą wiązała się główna szansa zwycięstwa. Niestety, wobec oporu właścicieli ziemskich, w praktyce nie miała ona szerszego zasięgu. Nie była jednak daremna. Dekrety Rządu Narodowego zmusiły cara do ogłoszenia reformy uwłaszczeniowej w r. 1864.



U góry: «Kucie kos» A. Grottgera.
Z prawej: Porada (Parada) chłop, dowódca kosynierów z oddziału Czerwińskiego. Chłopi , kosynierzy w powstaniu. Wawrzyniec Okrajcy, chłop, poległ w powstaniu.



Wojna 1863-64 miała charakter partyzancki. W toku walk wysunęło się na czoło wielu utalentowanych dowódców, wygrywających bitwy i potyczki z przeważającym liczebnie wrogiem.
Zdjęcia: Od lewej: Dionizy Czachowski - dowódca oddziału. Odniósł szereg zwycięstw w rejonie Gór Świętokrzyskich. Zygmunt Chmielewski - rewolucyjny demokrata, szef sztabu gen. Haukego. Kładł nacisk na realizacje powstańczych dekretów uwłaszczeniowych. Stracony w Radomiu. Marcin Borelowski - ps. Lelewel, majster studniarski, dowódca oddziału złożonego z rzemieślników warszawskich na Lubelszczyźnie i Podlasiu. Zginął w walkach. Zygmunt Sierakowski - ps. Dołęga, rewolucyjny demokrata, założyciel koła oficerskiego «czerwonych», dowódca chłopskiego powstania na Żmudzi. Stracony w Wilnie.



W ciągu półtora roku przeszło przez partyzantkę ok. 100 tys. powstańców. Latem 1863 r. było «w lesie» ok. 30 tys. Przeciw nim skoncentrowano połową armii wielkiego Cesarstwa - ok. 340 tys. żołnierzy. U góry: bitwa pod Małogoszczem. U dołu: zwycięska bitwa pod Żyrzynem (wg rysunku M. Jaxy), w czasie której wpadła w ręce powstańców kasa z 200 tys. rubli.





Masowy udział w powstaniu wzięła młodzież szlachecka i mieszczańska. Ochotnicy przedzierali się przez kordony również z innych dzielnic kraju: z Poznańskiego, z Galicji, z Warmii i ze Śląska. Licznie wzięli udział w powstaniu Żydzi polscy.
Zdjęcia: Od lewej: Jan Kaczmarski. Poległ pod Miechowem w wieku lał 19. Bracia Maszkiewiczowie z Kaliskiego. Izydor Monasiewicz - poległ w wieku lat 16. Ozjasz Lubliner, żołnierz z r. 1831, uczestnik powstania 1863 r. Klamra pasa munduru strzeleckiego z wizerunkiem Kościuszki. Magdalena Wołków - zginęła w oddziale Traugutta pod Morkami w wieku lat 21.









Czynnego poparcia udzieliły powstaniu europejskie ośrodki demokracji. W szeregach powstańczych walczyli Włosi, Francuzi, Węgrzy, Niemcy, Czesi, Serbowie. Zdjęcia: U góry z lewej: grupa «żuawów śmierci» z oddziału zorganizowanego i dowodzonego przez Francuza François de Rochebrune'a. U góry z prawej: płk Francesco Nullo, Włoch z Bergamo, poległ w bitwie pod Krzykawką, prowadząc do ataku oddział żuawów. U dołu: spotkanie jednego z dowódców powstania gen. Mierosławskiego z wodzem rewolucyjnych Włoch - Garibaldim.



INCENDIE DES PALAIS DU COMTE ZAMOISKI, A VARSOVIE. — D'après un croquis de notre correspondant spécial.

Dnia 19 września 1863 roku, podczas powstania styczniowego, z jednego z okien pałacu Zamoyjskich w Warszawie zrzucono na przejeżdżającego Nowym Światem karocą Fiodora Berga, carskiego namiestnika Królestwa Polskiego, kilka bomb. Zamach nie powiódł się. W ramach zemsty budynek został zdemolowany przez wojsko rosyjskie. Żołnierze wpadli też na trzecie piętro, gdzie mieszkała Izabella Barcińska, która przechowywała u siebie fortepian, na którym grał jej brat - Fryderyk Chopin. Fortepian ten został wyrzucony przez okno, co zainspirowało Cypriana Kamila Norwida do napisania wiersza "Fortepian Szopena".

Poniżej: klamra do pasa z czasów pwostania styczniowego, przykład patriotycznej biżuterii.









Ogromnych spustoszeń dokonywały wojska carskie w całym kraju, nasilając terror w miarę przedłużania się wojny partyzanckiej.
U góry z lewej: rozstrzelanie jednego z najwybitniejszych dowódców i polityków demokratycznych Zygmunta Padlewskiego. U góry z prawej: ucieczka chłopów przed nadciągającą ekspedycją karną (rys. Gustave Dore). U dołu: rozstrzelanie Józefata Kosińskiego na Placu Bankowym w Warszawie.
Poniżej: awers i rewers medalu poświęconemu Zygmuntowi Padlewskiemu, według projektu Roussany i Andrzeja Nowakowskich, wybity w 1993 roku z inicjatywy PTN Oddział w Płocku.



Romuald Traugutt





W październiku 1863 r. władzę dyktatorską w ruchu powstańczym objął Romuald Traugutt, były podpułkownik, dowódca partyzantki na Polesiu. Najważniejszym zadaniem, jakie przed sobą stawiał było przekształcenie partyzantki w regularne masowe wojsko, rekrutowane głównie spośród chłopów i ludu miejskiego. Ale było już za późno. Powstanie chyliło się ku upadkowi. Aresztowany na wiosnę 1864 r., Traugutt został stracony w sierpniu 1864 r. na stokach Cytadeli wraz z czterema towarzyszami.

Na zdjęciach: u góry z lewej: zezwolenie na pobyt Traugutta w Warszawie na konspiracyjne nazwisko Czarnecki. U góry z prawej: Romuald Traugutt. U dołu z lewej: gen. Józef Hauke-Bosak, wybitny dowódca, realizator koncepcji Traugutta w wojsku powstańczym. U dołu z prawej: tablica pamiątkowa w celi nr 20 dziesiątego pawilonu Cytadeli Warszawskiej.





Od 7 lipca do 23 grudnia 1864 r. w Berlinie toczył się proces, w którym 149. Polaków z Wielkopolski oskarżonych było o udział w powstaniu styczniowym i zdradę stanu. Wśród oskarżonych byli m.in. Jan Działyński, Julian Łukaszewski, Edmund Taczanowski, Władysław Niegolewski, Natalis Sulerzyński, Edmund Callier. Skazano 38 osób, w tym 11 zaocznie na śmierć (wszyscy przebywali na emigracji) - jednym z nich był Jan Kanty Działyński, hrabia, urodzony w Kórniku w 1829 r. i tam zmarły w 1880 r.
Po lewej - portret Jana Kantego Działyńskiego namalowany przez Leona Kaplińskiego w 1864 r. Po prawej - «Na pobojowisku» Artura Grottgera, ostatni rysunek z cyklu «Polonia», poświęconego powstaniu styczniowemu.



Stefan Bobrowski (1840–1863) - radykalny działacz „czerwonych”; od 1860 r. członek Związku Trojnickiego; współorganizator Prowincjonalnego Komitetu na Rusi. Od 1862 r. przebywał w Paryżu, gdzie pozyskał dla przygotowywanego powstania Komitet Emigracji Polskiej. W styczniu 1863 r. przyjechał do Warszawy. Był - jako członek Komitetu Centralnego Narodowego - współodpowiedzialnym za wybuch powstania. Po opuszczeniu stolicy przez KCN na kilka dni przed wybuchem powstania, był przewodniczącym tzw. Komisji Wykonawczej i faktyczny przywódcą powstania w jego pierwszych miesiącach. Pełniąc funkcję naczelnika Warszawy zorganizował służbę kolejową i pocztową, intendenturę i służbę zdrowia. Był przeciwnikiem dyktatury M. Langiewicza.





Stefan Bobrowski zginął 12 kwietnia 1863 roku w łaszczyńskim lesie koło Rawicza, w pojedynku z hrabią Adamem Grabowskim. Według niektórych historyków, pojedynek miał tło polityczne – był sprowokowany przez „białych”.

W 1969 roku w miejscu śmierci przywódcy powstania styczniowego ustawiono pamiątkowy głaz.

Grób Stefana Bobrowskiego znajduje się na cmentarzu parafialnym w Łaszczynie.





W 1976 r. jednej z ulic w Rawiczu nadano imię S. Bobrowskiego. Na jednym z domów przy tej ulicy znajduje się też pamiątkowa tablica.
Pamięć o przywódcy powstania kultywuje Zespół Szkół Zawodowych w Rawiczu. Bobrowski jest patronem tej placówki od chwili powstania Zespołu, czyli od 1975 r.

